

OUDEREN EN GEMEENTELIJK BELEID

Langer thuis blijven wonen Deze groeiende groep ouderen blijft langer thuis wonen. Op den duur krijgen ouderen te maken met achteruitgang in hun lichamelijk of geestelijk functioneren. Ze zijn vaak kwetsbaarder, minder mobiel en na ziekte of ongeval herstellen ze minder goed. Lees hoe uw gemeente kwetsbaarheid kan verminderen en zelfstandig wonen kan bevorderen.

Ouderenwelzijn geeft ook kostenbesparing Uw gemeente is erbij gebaat dat ouderen zo gezond, zelfstandig en actief mogelijk blijven. Dat is goed voor de samenleving, want ouderen dragen bij met inzet, ervaring en als rolmodel. Dat is goed voor de ouderen, want het verbetert hun kwaliteit van leven. En het is goed voor het huishoudboekje van de gemeente. Meer welzijn betekent minder gebruik van voorzieningen en dus kostenbesparing. Een voorbeeld: gladheidsbestrijding helpt om gebroken heupen te voorkomen en dat resulteert in minder beroep op de Wmo

Samenwerking loont, maar gaat niet vanzelf

Als een oudere hulpbehoevend wordt, is de gemeente verantwoordelijk voor het organiseren en bieden van passende ondersteuning. Het is dus van belang dat ouderen zoveel mogelijk zelf kunnen regelen. Dat kunnen ouderen niet alleen. Weet uw gemeente wat daarbij komt kijken en kan zij daarin voorzien? Werken verschillende gemeentelijke diensten al optimaal samen, of is ontschotting van geldstromen nodig? En hoe 'rendabel' loopt de samenwerking met buurgemeenten?

Aandachtsgebieden ouderenbeleid richt zich op vier thema's. Dat zijn:

- A Wonen
- B Mobiliteit
- C Meedoen, maatschappelijke ondersteuning en gezondheids-zorg
- D Communicatie

A Thema Wonen

Het is van belang dat de woning en woonomgeving voldoen aan de behoeften van ouderen, zodat zij zelfstandig kunnen blijven wonen.

De woning is een comfortabele en veilige uitvalsbasis voor maatschappelijke participatie. De woonomgeving nodigt uit om op stap te gaan, te bewegen en anderen te ontmoeten. De gemeente heeft door de Wmo, de decentralisaties en de nieuwe woningwet een belangrijke rol gekregen bij dit thema.

Voorkomen van kwetsbaarheid

- A 1 Zorg dat er voldoende betaalbare, kwalitatief goede en aangepaste/aanpasbare woningen zijn voor ouderen. Speel actief in op de behoefte aan andere woonvormen. Creëer daarmee lokale werkgelegenheid als positief neveneffect.
- A 2 Maak afspraken en werk samen met woningbouwcoöperaties bij bouwen, verbouwen en toewijzing.
- A 3 Zet de woonbehoefte van ouderen ook op de agenda bij marktpartijen.
- A 4 Stimuleer dat ouderen vroeg in het planproces meedenken en meepraten over hun vraag/behoefte als het gaat om (nieuwe)vormen van wonen, woonomgeving en (zorg-)voorzieningen.
- A 5 Houd er rekening mee dat ouderen honkvast zijn en hun sociale netwerk niet kwijt willen raken. Plan daarom per wijk of kern.
- A 6 Bied huurders en woningbezitters een woningscan aan die toekomstbestendigheid meet. Geef voorlichting aan ouderen over tijdig verhuizen of over de mogelijkheid om met kleine, slimme aanpassingen hun woning toekomstgeschikt te maken. Zie ook de vele websites over domotica voor ouderen.
- A 7 Maak de woonomgeving traploos. Zorg voor brede, goed onderhouden trottoirs en fietspaden met voldoende ruimte voor rolstoelen, kinderwagens, rollators, scooters en e-bikes. Houd doorgangen vrij door obstakels systematisch te verwijderen.
- A 8 Plaats rustpunten/bankjes en zorg voor voldoende, goed bereikbare ontmoetingsplekken.
- A 9 Maak de woonomgeving veilig. Handhaaf verkeersregels en stel stoplichten goed af. Stimuleer buurtpreventie en zorg voor voldoende straatverlichting. Bestrijd gladheid in de winter en herfst.
- A 10 Realiseer seniorvriendelijke parkeermogelijkheden voor fiets en auto, onder meer bij ov-halteplaatsen.
- A 11 Richt woonservicezones in met toegankelijke voorzieningen binnen loopafstand.
- A 12 Plaats beweegtoestellen en biedt ruimte voor volkstuinten in de woonomgeving.
- A 13 Zorg voor voldoende, goed toegankelijke openbare toiletten
- A 14 Overweeg het opstellen van een 'sociaal bestemmingsplan' naast de reguliere versie.

Omgaan met kwetsbaarheid

- A 15 Hanteer heldere en snelle procedures voor woningaanpassingen in en buiten de Wmo.
- A 16 Richt een fonds op waar ouderen een lening kunnen afsluiten voor woningaanpassingen als ze niet terecht kunnen bij een bank.
- A 17 Faciliteer nieuwe woonvormen, zoals meergeneratie woningen en groepswonen. Denk ook aan geclusterd wonen dichtbij zorgpanden. Zorg voor kwetsbare ouderen speciaal als zij nog thuis wonen.

Zorg voor kwetsbare ouderen speciaal als zij nog thuis wonen

- A 18 Faciliteer mogelijkheden voor mantelzorg, zoals mantelzorgwoningen, aanbouw /plaatsen van tijdelijke zorgkamers.
- A 19 Zorg voor voldoende woonzorgarrangementen.
- A 20 Voorkom gevaarlijke situaties zoals inbraak en brand in/rond de woning

B Thema Mobiliteit

Mobiliteit is de sleutel tot zelfzorg en meedoen in de samenleving. Ouderen die mobiel blijven, kunnen zichzelf redden en ook voor anderen iets betekenen. Gebrek aan mobiliteit maakt ouderen afhankelijk, versterkt hun isolement en leidt tot meer behoefte aan zorg. Bevorder zelfstandige mobiliteit en voorzieningen voor openbaar vervoer. Door geldgebrek, gezondheidsproblemen of medicijngebruik zijn veel ouderen immers afhankelijk van openbaar vervoer. Als haalbare loopafstand voor ouderen gaat men uit van 500 meter.

Voorkomen van kwetsbaarheid

- B 1 Bevorder zelfstandige mobiliteit door het stimuleren van lichamelijke activiteit [zie ook inrichting van de woonomgeving], sport en rijvaardigheid.
- B 2 Realiseer een adequaat ov-netwerk. Dat is onmisbaar. Maak belangrijke bestemmingen bereikbaar via buslijnen in de regio. Zorg voor seniorvriendelijke/(rolstoel-)toegankelijke haltes en bussen. Faciliteer daarnaast een fijnmazig netwerk van belbus/oproeptaxi (Valys)/regiotaxi/servicebusje als essentiële voorwaarde voor sociale participatie.
- B 3 Geef 70+'ers buiten de spits gratis openbaar vervoer binnen de regio, zoals in de gemeente Amsterdam.
- B 4 Bied oudere automobilisten rijvaardigheidstests en opfriscursussen over verkeersregels.

Omgaan met kwetsbaarheid

- B 5 Zorg voor invalidenparkeerplaatsen en goed toegankelijke stallingen voor scooters en [elektrische] fietsen.
- B 6 Faciliteer ook parkeren voor mantelzorgers.

C Thema meedoen, maatschappelijke ondersteuning en gezondheidszorg

(Wmo/sociaaldomein)Meedoen vermindert eenzaamheid, geeft plezier, is gezond en spaart kosten. Besteed speciaal aandacht aan mensen met weinig opleiding of een laag inkomen. Zij hebben relatief vaak gezondheidsproblemen en een ongezonde leefstijl. Zorg op maat dient altijd het uitgangspunt te zijn. Ga in gesprek met de oudere en diens mantelzorger over de behoeften en maak bureaucratische regels en financiële schotten daaraan ondergeschikt. Speel actief in op culturele diversiteit en op specifieke problemen van ouderen zoals dementie, verslaving en eenzaamheid. De toename van digitale dienstverlening leidt tot minder contact van mens tot mens. Ook uitwisseling van kennis en ervaring is steeds meer een digitale aangelegenheid, daarvoor is vaak geen menselijk contact meer nodig. Ouderen vinden het extra moeilijk om zich aan te passen aan deze nieuwe realiteit. Stimuleer een eigentijdse maatschappelijke rol van ouderen om verschraving van sociale contacten en eenzaamheid te voorkomen.

Voorkomen van kwetsbaarheid

- C 1 Spreek ouderen aan op hun kracht. Stimuleer vrijwilligerswerk in vele varianten. Houd daarbij rekening met diversiteit, iedereen heeft wel iets te bieden. Bied flexibel vrijwilligerswerk voor mensen die niet altijd fit zijn.
- C 2 Stimuleer deelname aan het verenigingsleven, waaronder sport.
- C 3 Zie toe op voldoende ontmoetingsplekken voor ouderen, zoals buurtkamers. Zorg dat deze plekken binnen loopafstand liggen.
- C 4 Zet op de kandidatenlijst minimaal één 60+'er. Laat in gemeentelijke adviesraden en participatieorganen minstens twee ouderen plaatsnemen.
- C 5 Help ouderen om te gaan met hun (mogelijk toekomstige) kwetsbaarheid.
- C 6 Start een maatschappelijke discussie over zelfredzaamheid.
- C 7 Initieer zelfzorgprogramma's voor ouderen, bijvoorbeeld samen met zorgverzekeraars. Leer ouderen goed voor zichzelf te zorgen, risico's te voorzien en tijdig hulp te zoeken bij problemen.
- C 8 Bied valpreventiecurssussen, medisch fitness, telefooncirkels en moderne varianten daarvan. Zie bijvoorbeeld <http://www.zorgvoorbeter.nl/ouderenzorg>,
- C 9 Voorzie ouderen van duidelijke informatie over de toegang tot zorg/steun/Wmo-voorzieningen.
- C 10 Faciliteer de beschikbaarheid van en de toegang tot onafhankelijke cliëntondersteuners voor het keukentafelgesprek en eventuele Wlz-intake.
- C 11 Houd rekening met inkomen en draagkracht bij stapeling van de kosten van eigen bijdragen.
- C 12 Heb aandacht voor onvoldoende persoonlijke verzorging bij een smalle beurs.
- C 13 Organiseer voorzieningen om ouderen te ondersteunen bij financiële administratie/belastingzaken.
- C 14 Versterk buurtgevoel en burenhulp.
- C 15 Stimuleer ouderen tot activiteit (fysiek en mentaal), ontmoeting, zingeving en expressie. Bijvoorbeeld door lid te worden van een sportvereniging, kaartclub, toneelgroep, schilderclub of koor. Attendeer op formele verenigingen én op informele gezelschappen als een wandelgroep. Besteed extra aandacht aan het bereiken van ouderen met een migratie achtergrond.
- C 16 Laat uitsluitend verenigingen met een ouderenafdeling voor subsidie in aanmerking komen.
- C 17 Richt een fonds op voor ouderen met een kleine beurs zodat zij kunnen deelnemen aan activiteiten. Stimuleer daarnaast (de bekendheid van) gratis activiteiten.
- C 18 Verbind generaties met elkaar en bevorder daarmee een maatschappij waarin iedereen er mag zijn en mee kan doen. Omgaan met kwetsbaarheid

Omgaan met kwetsbaarheid

- C 19 Versterk het buurtgevoel.
- C 20 Bied ruimte voor lokale zorgcoöperaties..
- C 21 Geef maatschappelijke initiatieven van burgers ruimte en faciliteiten. Ondersteun deze waar nodig met kennis, expertise en communicatie. Wijs desgewenst een contactambtenaar aan voor een laagdrempelige toegang tot ambtelijke faciliteiten.
- C 22 Stel een back-upplan op voor als het thuis niet meer gaat. Wees voorbereid op noodsituaties.
- C 23 Voorkom overbelasting van mantelzorgers en ouderenmishandeling. Bied op maat gesneden ondersteuning en respijtzorg.
- C 24 Stel kwaliteitseisen bij de aanbesteding van thuiszorg.
- C 25 Voorzie naast thuiszorg ook in bemiddeling voor particuliere huishoudelijke hulp. Zorg voor kwaliteitstoetsing hiervan.

- C 26 Stimuleer de sociale infrastructuur om mensen waar nodig tijdelijk bij hun huishouden te ondersteunen. Denk aan vrijwilligers die willen helpen bij klussen, ICT, diensten als een Boodschappen plus bus en administratieve hulp.
- C 27 Initieer de ontwikkeling van programma's waarin ouderen leren eenzaamheid te verminderen.

Zorg voor kwetsbare ouderen speciaal als zij nog thuis wonen

- C 28 Entameer telefooncirkels of varianten ervan.
- C 29 Besteed aandacht aan sociale participatie tijdens het keukentafelgesprek.
- C 30 Bevorder burenhulp.
- C 31 Zorg voor een laagdrempelige organisatie van voorzieningen op wijkniveau, die voor oudere cliënten overzichtelijk is. Faciliteer goede samenwerking tussen informele ondersteuning en professional en ook tussen professionals onderling op het terrein van zorg, welzijn en praktische ondersteuning. Stel de cliënt centraal.
- C 32 Geef wijkvoorzieningen bekendheid door begrijpelijke, interactieve informatie. Geef de mogelijkheid knelpunten te melden.
- C 33 Faciliteer een vrijwilligerscentrale voor passende hulp op afroep.
- C 34 Zet breed georiënteerde casemanagers in ter ondersteuning van de veelal complexe problematiek.

D Thema Communicatie

Om hun leven goed in te richten en zich staande te houden, hebben ouderen en hun mantelzorgers informatie nodig over beschikbare diensten en mogelijkheden. Het is de wettelijke verantwoordelijkheid van de gemeente om bewoners actief te informeren en diensten te verlenen, zodat bewoners volwaardig kunnen participeren. Gemeenten willen zoveel mogelijk digitaal communiceren. Maar juist de groep die het meest van de gemeente afhankelijk is, is het minst computervaardig. Uit een onderzoek in 2015 in opdracht van de Utrechtse gemeenteraad blijkt dat bijna een derde van de inwoners van Utrecht onvoldoende kennis en kunde heeft om zelfstandig online dienstverlening aan te vragen of contact op te nemen met de gemeente. Onder ouderen en hulpbehoevenden is het aantal burgers dat onvoldoende digitaal vaardig is nog hoger. Houd rekening met de ladder van digitale vaardigheid: om die te beklimmen moet je kunnen zien, lezen, begrijpen en met de computer omgaan.

- D 1 Houd er rekening mee dat veel mensen niet goed kunnen zien. 2% van de burgers kan niet of niet meer lezen omdat zij niet of slecht zien. Bij 85+'ers is dit 24%. Grote letters in zwart op wit helpen slechtzienden. Daarnaast is persoonlijke, mondelinge informatie –aan de balie of aan de telefoon –onmisbaar.
- D2 Houd rekening met mensen die niet kunnen lezen. Voor analfabeten, laaggeletterden en mensen die het Nederlands niet goed beheersen zijn video's en pictogrammen nuttig. Landelijk is 25% van de 65+'ers laaggeletterd.
- D 3 Zorg dat uw informatie niet alleen leesbaar, maar ook begrijpelijk is. Zorg dat de communicatie van uw gemeente aan de eisen voldoet.
- D 3 Zorg dat uw informatie niet alleen leesbaar, maar ook begrijpelijk is. Zorg dat de communicatie van uw gemeente aan de eisen voldoet. Zie bijvoorbeeld <https://www.utrecht.nl/contact/melding-wens-klacht-bezwaar/dat-kan-beter/>.
- D 4 Houd er rekening mee dat een derde van de burgers niet computervaardig is.
- D 5 Zorg dat u alle burgers bereikt en stel informatie niet alleen via de website en schriftelijk beschikbaar, maar ook telefonisch.

- D 6 Voorzien in een fysiek informatiepunt in elke wijk/kern waar gemeente, zorg-en welzijnsinstanties samenwerken en ouderen op vaste tijden terecht kunnen met hun vragen.
- D 7 Bied op wijkniveau ondersteuning bij het aanleren van digitale vaardigheden en geef advies en hulp bij computergebruik.
- D 8 Stel transparante informatie beschikbaar over wat er binnen de Wmo en andere voorzieningen beschikbaar of mogelijk is en wat de criteria en eigen bijdragen zijn. Ofwel: maak een duidelijke 'sociale kaart'.
- D 9 Geef voorlichting over gezondheid, leefstijl en voeding om zo de kwaliteit van leven te verbeteren en het gebruik van voorzieningen te verminderen.

Meer informatie over bovenstaande en andere thema's vindt u op:

www.beteroud.nl

www.alleszelf.nl